

FRI – BLADET

September 2011

Samarbetsblad för svenska friluftsmuseer

Redaktör: Cortina Lange, Stiftelsen Skansen, Box 27807, 115 93 Stockholm, Tel. 084428004,

E-post: cortina.lange@skansen.se

Bästa FRI-vänner !

Här kommer ett innehållsrikt FRI-blad med bl a rapport från FRI-mötet på Västerbottens museum, Gammlia, Umeå samt protokoll från årsmötet med verksamhetsberättelsen för 2010/2011.

Bästa hälsningar

Cortina Lange

Rapport från FRI-mötet på Västerbottens museum, Gammlia, den 7 – 8 september 2011

Första dagen inleddes med årsmöte efter det att museichef Ulrika Grubbström hälsat oss välkomna. Se bilagt årsmötesprotokoll.

Efter årsmötet följde sedvanliga **rapporter från FRI s olika arbetsgrupper:**

Pedagogik

Henrik Zipsane från Jamtli berättade att NCK tillsammans med Riksförbundet Sveriges museer har bildat en strategisk samverkansgrupp för museipedagogiska frågor. I gruppen är följande museer representerade:

Historiska museet, Marinmuseet i Karlskrona och Nationalmuseet för Centralmuseerna

Kalmar Länsmuseum, Sörmlands Länsmuseum och Jamtli för de regionala museerna
Malmö museer, Ljusdals museum, Nordiska akvarell museet för de kommunala museerna.

Under sommaren som gått genomfördes en enkätundersökning i syfte att kartlägga hur museerna i Sverige arbetar med pedagogik. Resultatet ska presenteras på Riksförbundets Vårmöte i Göteborg 28 – 30 mars 2013. Bilagt till detta FRI brev är den sammanställning av enkätresultaten som Henrik presenterade under mötet.

Under efterföljande frågestund fick vi veta att FUISM är involverade i gruppens arbete men arbetsgruppen har varit enig om att gruppens uppdrag ligger inom institutionernas ansvar och inte på medarbetarnivå.

Riksförbundet kommer bjuda in Norge och Danmarks institutioner med fortbildningsansvar inom museisektorn för erfarenhetsutbyte.

Riksförbundets samarbete med Universitet och Högskolor inom och utanför Sverige måste föregås av att förbundet definierar vilken typ av fortbildning sektorn behöver.

Britt-Marie Borgström, Jamtli och representant för FRI pedagogerna rapporterade att Policyn för Pedagogik nu finns på såväl svenska som engelska och har distribuerats till Kulturdepartementet. Gruppen har arbetat vidare på idéer om ett gemensamt projekt kring Hållbar utveckling i samband med gruppens årliga möte i anslutning med NCK mötet på Jamtli. Datum är satt till den 7/2 2012 och ett preliminärt program delades ut.

Charlotte Ahnlund Berg, Skansen berättade om den workshop som Skansen och Jamtli arrangerade på Skansen under 1 ½ dagar med temat Hållbar utveckling. Föreläsare var inbjudna från Naptec och Håll Sverige Rent. Workshopen leddes. Workshopen lockade ca 40 deltagare från ett 10 tal FRI museer, naturskolor och universitet. Utvärderingen visade att deltagarna var nöjda med arrangemanget.

Byggnader och Hantverk

På grund av sjukdom ställdes presentationen av resultatet från Skansens pilotprojekt med klassificering och värdering av Skogaholms herrgård in. Cortina berättade att Skansen nu genomför ett likande arbete i Tottieska gården och kommer fortsätta med Bollnässtugan. En presentation av arbetsmetoden planeras till nästa FRI möte.

Karin Blent, Skansen presenterade ett förslag till upplägg för arbetet med att ta fram en Policy för Byggnader och Hantverk.

Efter diskussion enades FRI mötet om att arbetet ska fokusera på hur våra kulturhistoriska byggnader kan användas och bevaras. Torekällberget, Jamtli, Gamla Linköping och Vallby kommer att representeras i arbetsgruppen och Skansen skickar ut en kallelse under första halvan av 2012.

Levande samlingar

Cecilia Wånge, Fredriksdals museer, presenterade följande upplägg för uppdraget att se över Policyn för levande samlingar:

- Enkätundersökning
- Förslag till korrigeringar skickas ut till arbetsgruppen på remiss
- Arbetsgruppens förslag på revideringar skickas ut till alla FRI museer

Nyheter från enskilda museer

Då tiden var knapp hann vi bara med ett fåtal rapporter

Jamtli fortsätter bygga sitt 70-tals kvarter inför museets 100 års jubileum 2012. Tillsammans med SVT kommer en temapark att byggas "Fem myror är fler än fyra elefanter"

Valby har haft inspektioner avseende arbetsmiljö och brandskydd, vilket resulterade i en hel del åtgärdskrav. Bl a har några miljöer kompletterats med utrymningsvägar. En rapport om detta finns att rekvirera från Vallby.

Gamla Linköping bygger en Kolonistuga och en tillgänglighets trädgård. I samarbete med Cloetta byggs en replikbyggnad med ett Snabbköp från 50-talet.

Torekällberget arbetar med att bygga upp kunskapen om sina byggnader och djur. Planerna för ett entré-finansierat historieland fortsätter och projekteringen av Mamma MU fortgår. Förskole idén som Stefan berättade om vid förra mötet har strukits i Kommunens budget.

Västerbottens museum

Ulrika Grubbström, chef Västerbottens museum

Museet har en 90 årig historia och det var Friluftsmuseiområdet som etablerades först. Läns museets ansvar omfattar även "Sevärt i Västerbotten".

Ca 100 medarbetare varav 60 är fast anställda. Museet omsätter 35 miljoner kronor och har 230 000 besökare.

Visionen att kultur och idrott skulle mötas på Gammlia är tydligt. Idag finns här flera idrottsanläggningar, ett strövområde och förutom Västerbottens museum, Folkrörelsearkivet och Bildmuseet.

Visionen idag är att verka för möten mellan människor, möten mellan nuet och det förflutna med kunskap, kreativt och hållbar utveckling som grund.

Museet är mitt uppe i ett omställningsarbete. I överenskommelse med övriga Läns museer i Norrland har Västerbotten tagit ansvar för Berättande och Fotografi. Bildmuseet flyttar från Gammlia i februari 2012 och ersätts med Sune Jonssons Centrum för dokumentärfotografi. Verksamheten kommer omfatta utställningar, forskning, seminarier mm.

Museets alla samlingar flyttas till nya magasinlokaler och de kulturhistoriska byggnader som därmed frigörs på friluftsmuseet ska gestaltas.

Mer konst – utställningar och pedagogisk verksamhet kring samtidskonst.

Mer barnverksamhet för, med och om barn.

Ombyggnad av entrén för att binda ihop museets olika fastigheter och erbjuda ett bättre välkomnande.

I och med att intresset för Gammlia ökar från turistnäringen m fl måste museet blir mer tydlig på vad man vill i framtiden för att undvika att andras visioner blir styrande för museets utveckling.

Nordliga kulturtraditioner

Britta Lindgren_Hyvönen, Gammlia

Britta berättade om hennes och museets arbete med att bygga upp ett lappläger på Gammlia. Arbetet började med rundresor till sydsamiska, skogssamiska och nordsamiska områden, efterforskningar i arkiv, intervjuer och deltagande vid olika samiska möten.

Idag har museet tre visten. Ett skogssamiskt för vilket ett viste i Koppsele har stått modell, ett sydsamiskt viste som visar en specifik persons viste i Voukarn, Vilhelmina och ett nordsamiskt viste. Under byggprocessen arrangerades kurser för allmänheten och idag finns bygginstruktioner producerade för alla tre vistena.

Rekvisita till miljöerna köptes in av samiska hantverkare eller kopierades med förlagor hämtade ur museets samlingar.

Ambitionen är att så småningom hålla renar i området men tillsvidare har en ren tillverkats i trä av Bengt-Erik Nilsson, motorsågskonstnär.

Museet fortsätter nu med projektet UrKulTur (Urfolk, kultur, turism). Bl a kommer en samisk marknad anno 1850 att iscensättas under 2014, då Umeå är Kulturhuvudstad.

Efter Brittias föredragning besökte vi Vistena uppdelade i tre grupper och alla imponerades stort över såväl vistena som den pedagogiska verksamheten.

Diskussionsgrupper

Eftermiddagen avslutades med att vi samlades i olika diskussionsgrupper – Pedagogik – Byggnader – Levande samlingar – Chefsgrupp

Middagen var delikat och erbjöd kvalitet rakt igenom. Och som grädde på moset bjöds vi på berättande och jojk som engagerade och roade oss alla.

Visningar av friluftsmuseet

Dag två inleddes med visningar på Gammlia utifrån olika teman, Tillgänglighet, Byggnader, Pedagogik samt Program och värdskap.

Berättande

Marianne Folkedotter, berättarantikvarie har generöst låtit oss publicera hennes föredrag:

”Gammlia i berättartagen ”

Vem är jag

Berättarantikvarie – Med uppgift att stötta och utveckla det muntliga berättandet i länet. Som ni kanske vet har Sverige 2010 ratificerat den Unesco konvention som säger att vi ska ”skydda och bevara immateriell kultur, kultur som förmedlas från mun till mun, hand till hand och kropp till kropp” och det här tror jag kan få stor betydelse för det muntliga kulturarvet och intresset för det i framtiden.

Berättande

Ett kort citat ur Peter Englund, Svenska Akademiens sekreterare, inledande tal i samband med att Mario Vargas Llosa, Nobelpristagaren i litteratur 2010, höll sitt Nobeltal.

”Vi människor berättar inte för att vi kan, utan för att vi måste. För att berättelsen är det mest grundläggande redskap vi har för att bringa ordning i vår värld och mening till våra liv. Vi berättar ständigt, vi förklarar i våra berättelser, vi vittnar i berättelser, vi ljuger i berättelser, vi avskyr och älskar, skapar och förstör, hoppas och förtvivlar i våra berättelser. Berättelsen är ett slags universalspråk, begriplig för alla och på så vis en brygga för överförandet av erfarenheter mellan olika (människor), grupper, civilisationer och tider.”

Vad består mitt arbete av?

- Jag arbetar som en länskonsulent och samordnare av det muntliga berättandet i Västerbottens län. Som sådan bygger jag nätverk och förbindelser mellan olika personer, institutioner, föreningar ex. Berättarnät Norr och Berättarnätet Sverige. Jag samarbetar med folkbildningen - studieförbunden och folkhögskolor i länet..... allt för att vidareutveckla berättandet.
- Jag håller själv i eller ordnar berättarutbildningar för olika yrkesgrupper, te.x lärare, guider, biblioteks-, arkiv- och museipersonal. I framtiden, med början i höst, ska jag även jobba med företagare i länet.
- Jag försöker uppmuntra och leda intresserade människor till ABM-sektorns ”kulturarvsbank” så att den kan nyttjas av hembygdsföreningar, studiecirkel, skolor, teatergrupper osv.
- Jag arrangerar och håller i olika berättararrangemang ex. Berättarkaféer och berättarkvällar här på Gammlia och i länet: Tågfluffarkafé i utställningen. Sljöd och berättarkafé, Berättarkvällar i samband med samiska veckan. Arrangemang som vi dokumenterar via ljudupptagningar.
- Vi samarbetar med Radio Västerbottens program Ordstorm.

- Museet är en av fyra medarrangörer till Berättarfestivalen i Skellefteå som går mot sitt fjärde år och som haft ca 7000 besök de senaste åren. Där samarbetar vi, länsmuseum, med Västerbottensteatern, Skellefteå kommun och Skellefteå museum. Festivalen ser vi som en arena för berättandet i länet, regionen, landet och även utanför landets gränser. Där kan vi visa upp vad vi gör och få inspiration utifrån. Vi har branchkontakter med Fabulafestivalen i Stockholm och Ljungby berättarfestival.
I samband med festivalen koras "Årets berättarkommun" en kommun som varje år står i focus en dag på festivalen och hela året i sin hemkommun. Där är jag under hela året kontaktperson och inspiratör. Bjurholm 2010, Vilhelmina 2011....
- Jag är med i museets övriga arbete, exempelvis vid länsmuseumdag, Alla tiders-arrangemang, seminarier m.m
- I höst startar ett nytt projekt som ägs av Region Västerbotten där vi, museet, ska jobba med någonting som vi kallar Platsen berättar, alltså hur man med hjälp av berättande kan öka en plats attraktivitet. Vi ska även jobba med företagsberättande..... utifrån kulturhistoriskt perspektiv....
- Jag ska verka för en fortsatt utveckling av det professionella berättandet, det sceniska berättandet, bland annat genom att inom ramen för min tjänst utveckla det egna konstnärliga berättandet. Jag har under flera år jobbat med scenberättande och ingår i Västerbottensteaterns berättarensemble.
I höst är det turné med en föreställning som heter "Västerbotten – ordsatt tonsatt framkallat", som utgår från Sune Jonssons fotografier, mina berättelser och Johan Norberg och Jonas Knutssons musik. Det är en samproduktinn mellan VBT och VBM. Se www.vasterbottensteatern.se

Vad menar jag med att berätta?

Att med hjälp av orden måla fram bilder av personer, miljöer och händelser som gör det möjligt för den som lyssnar att i sin tur skapa sig en egen bild av berättelsen.

Det muntligas alla företräden

En viktig skillnad mellan den skriftliga och den muntliga berättelsen är att den muntliga berättelsen inte bara berättar **om** en händelse utan **är** en händelse – en social kommunikativ handling. Berättandet är levande, interaktivt. Innehåller tonfall, dialekt, språkmelodi. Har ett annat ordval än när man skriver. Rytmen, pauserna, kroppsspråket är viktiga komponenter i muntligt berättande.

Varför är berättelser så effektiva?

- Berättelser fångar uppmärksamheten. Det var en gång.....
- Lösa faktabitar får mening och sammanhang i en berättelse
- Lättare att förstå och att minas kunskaper som är knutna till berättelser.
- Berättelser kan väcka frågor och skapa motivation.
- Berättelser skildrar mänskligt meningsfulla händelser på ett sätt som man kan leva sig in i, det talar till både hjärtat och hjärnan.
- Fungerar som ett startskott för diskussioner.
- Det muntliga berättandets språk är det mest personliga och nyansrika sättet att kommunicera.
- Bygger på interaktion. Hjärnan lägger pussel medan den lyssnar. Hur hänger allt ihop? Vad säger tonfallet, kroppsspråket?

Olika typer av berättande

- Köksbordsberättande
- Läkande berättande
Berätta om ALBA
- Livsberättelser
Skriv ditt liv – Handbok i livsberättande/Jenny Eklund
- Sceniskt berättande
Likheter och skillnader gentemot teater.
- Pedagogiskt verktyg

Exempel Gammlia

Våra pedagoger berättar. I går kväll fick ni ta del av berättande som är en blandning av ord och musik – jojken!

De senaste åren har jag träffat Gammlias stugvärdar i början av säsongen och jobbat praktiskt med berättande med dem. Både pedagogerna och jag har sökt i arkiven efter berättelser som åskådliggör livet i länet i slutet av 1800-talet och framåt. De här berättelserna har vi jobbat med att införliva hos stugvärdarnas så att de kan förmedla dem till besökarna. De plockar även upp berättelser som besökarna kommer med.

Vi har pratat om vad en berättelse är, vad är att berätta, när passar det?

OBS! I det här sammanhanget kan det vara viktigt att se att det finns skillnader mellan livespel (tidsresor) och just berättande.

Berättaren är sig själv och går inte in i någon roll och kan därför när som helst växla mellan att ex. prata byggnadsteknik eller svara på frågor och att berätta berättelser som illustrerar vad människor gjort, hur och när. Berättaren behöver ingen rekvisita utan illustrerar med ord och kroppsspråk människor, platser och händelser.

Ante och Tobias och Elinor, stugvärdar berättar

I det Region Västerbotten-projekt som startar nu i höst och som heter Västerbotten – Berättarnas län kommer vi även att jobba med Företagsberättande eller Corporate Storytelling som det också heter.

Kortfattad definition: "Den sanna berättelsen som ökar din "varas" värde!"

Har det med museer att göra? Ja, jag tror det!

För att uttrycka sig enkelt handlar det om att i sin verksamhet, i sitt företagande (i vårt sammanhang att "sälja" kulturarv) använda sig av den kraft som finns i berättelser och människors inbyggda fascination för dem.

Att hitta de verkliga, inte påhittade berättelserna, utan de som på ett positivt sätt beskriver företaget eller produkten/tjänsten.

Om man lyckas skapa en positiv berättelse runt sitt varumärke kan det få konsumenterna att vilja vara en del av den storyn.

Berättar workshop

Vad är en berättelse?

Början, mitt och ett slut. Aristoteles 300-talet f.kr definition på en berättelse.

Astrid Lindgren – En bra berättelse är som en gädda...

Vad innehåller en berättelse?

Person Plats Problem

Övningar

- **Associera**
Släpp alla krav och förutfattade meningar om hur en berättelse ska vara
- **Berätta om hur du fick ditt namn**
Reflektioner
- **Presentera dig**
Ingenting utom ditt namn får vara sant
Ålder, familj, yrke och fritidssyssla.
Reflektioner: Är det lätt att ljuga
Vad är sant i den muntliga traditionenfår man ljuga i våra sammanhang
Viktigt att tala om vad som är fakta och en berättelse, källkritisk
- **Bygg en gemensam berättelse**
Lämna över berättelsen genom att säga: Men som tur var eller Men olyckligtvis
- **Berätta utifrån bilder**
Alla får en lapp med en bild av en person och en lapp som innehåller en miljö och en problematik.

Person Vem är den här huvudpersonen. Ge personen namn, en hemort och ett yrke.

Miljö och problem Föreställ dig miljön, beskriv den så väl du kan. I bilden kan du hitta en problematik. Någonting har hänt eller ska hända. Berätta vad.

Lösning Låt huvudpersonen vara med och lösa problemet.

OBS! Korten Marianne använde heter Persona och Cope och finns att beställa på hemsidan: Makete, dramaturgi i lärande. <http://makete.se/bildkort>

Kontaktuppgifter till Marianne är:

Marianne Folkedotter, berättarantikvarie
Västerbottens museum
070-695 38 00
marianne.folkedotter@vbm.se
www.vbm.se

Avslutning

Henrik Zipsane tackade Gammlia å allas vägnar för två fantastiska och inspirerande dagar.